

A legeslegutolsó anizsóz

Talányok és rejtélyek Petőfi elveszett levelesládájából

(Lehetséges megoldások a feladatok után találhatóak!)

Mi jön az 'és' után? Olyan verscímeteket sorolunk Petőfitől, amelyekből elhagytuk az „és” kötőszó utáni szót vagy szavakat. Pótoljátok ki őket!

Víz és ...
Szerlem- és ...
Szerlem és ...
Lant és ...
A világ és ...
Felhő és ...
Búm és ...
Én és ...
Forrás és ...
Álmos vagyok és ...

Átok és ...
Csalogányok és ...
Palota és ...
Múzsám és ...
Kard és ...
Egykor és ...
Menny és ...
Hintón és ...
A király és ...
Feleségem és ...

Egressy Gábor (?): Petőfi Sándor (dagerrotopia, 1844 v. 1845)

Tíz szó – egy vers. Bizonyára jól ismeritek a Petőfi-verseket, különösen az 1844 és 1846 között írtakat, így nem lesz nehéz egy-egy költeményre ráismerni. De hogy ne legyen olyan egyszerű a dolog, a versekből csak 10 jellemző szót találtak itt kettesével sorolva, ezekből kell megfejteni, melyik versről van szó. Aki már az első két szó után kitalálja a verset, kiérdemli a megtisztelő Petőfi-ismerős címet!

1. bölcső, szekér – szoba, gyümölcs – kar, ajak – ringat, kiterjeszt – toppan, csügg
2. színészet, előítélet – húsvágás, tudományok – komédia, bukfencek - tükör, anya – borozgatás, kérdeztetés
3. otthon, estebéd – tisztel, imád – szó, fogalom – jégre visz, elszólít – Pistikám, Sándorunk
4. árvalányhaj, számarkenyér – gulya, vályú – csárda, betyárok – Duna, Tisza – vadregényes, tengersík
5. kedv, gyász – vándorszínész, színlap – folt, kabát – körmölget, ugrándozik – Megyeri, tinta
6. dugasz, csap – pince, lakzi – felejt, vár – jóbarát, pap – kálomista, Vitéz
7. hold, csillag – Pest, országút – beszélgetés, énekelgetés – társaság, Erzsike – szekér, ökör
8. Golgota, tér – beszéd, tett – láng, imádság – emberiség, boldogság – sors, keresztfa
9. világ, gyémánt – nyár, tél – Duna, szív – madárka, leányka – bokor, lélek
10. virág, féreg – gyertyaszál, szoba – fa, villám – ágyudörej, gyász-zene – gondolat, világszabadság

Anagramma-játék. Az anagramma névrajtés. Játékként úgy működik, hogy egy-egy ismert személy nevének betűiből – minden betű felhasználásával, a hosszú-rövid váltakozás a magánhangzóknál megengedett – értelmes mondatot vagy szószerkezetet készítünk. Pl.: A rúd kigyúl. = Krúdy Gyula; vagy: E nő hajít el. = Heltai Jenő. Próbáljatok meg az alábbi, Petőfihez kötődő nevekre anagrammát készíteni!

Hrúz Mária = ? Vörösmarty Mihály = ? Bajza József = ? Kozma Sándor = ?

Rímjáték. Írjatok az alábbi rímekre egy két versszakos, ízig-vérig Petőfi-verset!

1. versszak

..... **bele**
..... **vele**
..... **tenger**
..... **ember**

2. versszak

..... **bor**
..... **sor**
..... **szomjazom**
..... **galambom**

Párosító – versek és illusztrációk. Vezesd helyükre az alábbi illusztrációkat, amelyeket a 150. évfordulóra megjelenő Petőfi-kiadás számára készített **Borsos Miklós** grafikusművész. A négy illusztráció közül mindegyikhez az adott vers egy-egy kevésbé ismert részlete tartozik. Találjátok ki a versek címét is! Van az idézetek között egy, amelyikhez nem társul illusztráció. Ehhez készítenek ti egyet!

- A** S jutott eszembe számtalan
Szebbnél-szebb gondolat,
Míg állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.

A vers címe:

- B** Nem volt virág, nem volt fa, nem volt bokor ott,
A harmat apró gyér füveken csillogott;
Oldalvást a napnak első sugarára
Fölpiroslott egy tó; környékezte káka.

A vers címe:

- C** Ott szedik össze elszórt csontomat,
Ha jön majd a nagy temetési nap,
Hol ünnepélyes, lassu gyász-zenével
És fátyolos zászlók kíséretével
A hősokeket egy közös sírnak adják,
Kik érted haltak, szent világszabadság!

A vers címe:

- D** Megölte valaki magát,
Az hozta ezt a rút időt.
Fuj a szél, táncol a tányér
A borbélyműhelyek előtt.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

A vers címe:

- E** Éj van, csend és nyugalomnak éje,
A magas menny holdas, csillagos;
Szőke gyermek, kékszemű kökényfa,
Drágagyöngyöm! mit csinálsz te most?

Engem édes álmak környékeznek,
De nem alszom, ébren álmodom,
Minden álmam egy fényes királyság,
S koronája te vagy, angyalom!

A vers címe:

1.

2.

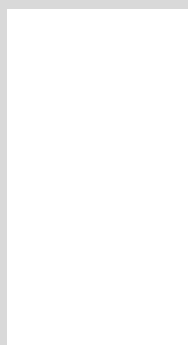
3.

4.

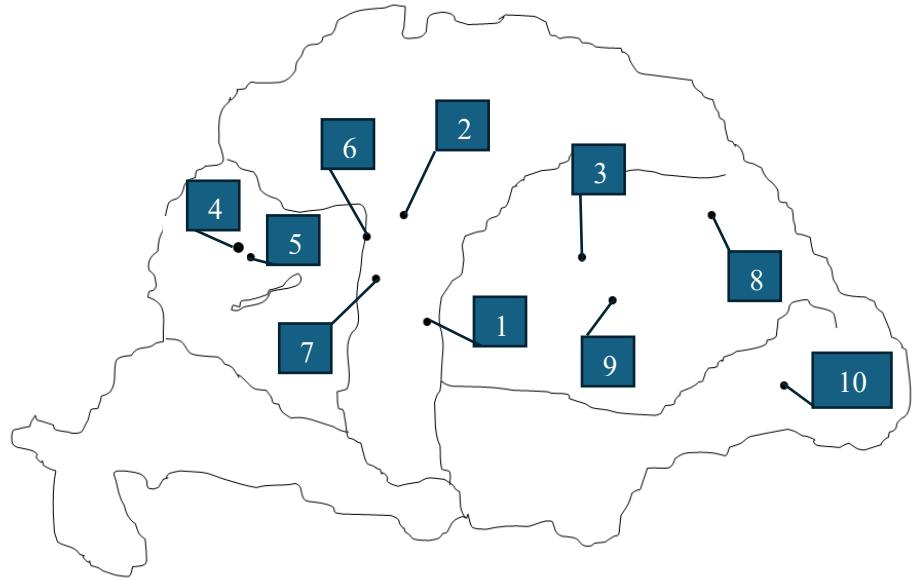
5.

Petőfi-földrajz

Egy különös irodalmi túrára hívunk benneteket. A térképen Petőfi életpályájának néhány állomását jelöltük meg számokkal az életrajzi sorrendet követve, s alább mindegyiknek a nevét felsoroljuk ábécé sorrendben – egy-egy betűjelet társítva hozzájuk.

Párosítsátok össze a helyneveket és a térkép számait! Mindegyik névhez tartozik egy-egy versrészlet vagy más idézet is, ezek egymáshoz rendelése szintén a ti dolgotok lesz.

**A) Aszód – B) Debrecen – C) Fehéregyháza – D) Kiskunfélegyháza – E) Koltó – F) Nagyszalonta
G) Ostffyasszonyfa – H) Pápa – I) Pest – J) Szalkszentmárton**

a

E szobában küszködött az
Élet és halál fölötté,
Míg az élet
Őt, a szépet,
Őt, a kedvest elvesztette.

b

Gondüző boroeska mellett
Vígán illan életem:
Gondüző boroeska mellett,
Sors, hatalmad nevetem.

c

A bánat? egy nagy óceán.
S az öröm?
Az óceán kis gyöngye. Talán,
Mire fölhozom, össze is töröm

d

Itt a próba, az utósó
Nagy próba:
Jön az orosz, jön az orosz,
Itt is van már valóba'.
Eljött tehát az utósó
Ítélet,
De én attól sem magamért,
Sem hazámért nem félek.

e

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.

f

Itt kezdtem verseket csinálni –
Itt voltam először szerelmes –
Itt akartam először színésszé lenni –
A verselés a szerelem eredménye volt.

g

Laci te,
Hallod-e?
Jer ide,
Jer, ha mondom,
Rontom-bontom,
Úlj meg itten az ölemben,
De ne moccanj, mert különben
Meg talállok csípni,
Igy ni!
Ugye fáj?
Hát ne kiabálj.

i

Itt születtem én ezen a tájon,
Az alföldi szép nagy rónaságon,
Ez a város születésem helye,
Míntha dajkám dalával vón tele,
Most is hallom e dalt, elhangzott bár:
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

h

Hej, (...),
Ha rád emlékezem!...
Sokat szenvedtem én tebenned,
És mindamellet
Oly jólesik nekem,
Ha rád emlékezem. –

Pápista nem vagyok.
És mégis voltak bűjtjeim, pedig nagyok.
Jó, hogy az embernek csontfoga van,
Ezt bölcsen rendelék az istenek,
Mert hogyha vas lett volna a fogam,
A rozsdá ette volna meg.

j

Bűvölőn hangzik dalod, óh barátom
Petrics, és e szű öröm-érzeteknek
Tengerében leng, s feledem keservem,
Hogyha te zengesz.

Zengj! – Ha dús volnék, aranyat fizetnék
Bőven én néked dalodért; de sorsom
Nem kegyel. Csak vers, mit az árva ifju
Nyerhete tőle.

Hát legyen versem díjad és jutalmad,
S majd ha a végzet kiszakaszt karodból
Engem; olvasván ezeket, lebegjen
Dalma eszedben.

A fele sem igaz – Petőfiről és koráról

Az alábbi játékban a kérdésre adott válaszok közül csak az egyik igaz teljes mértékben. Ezt kell kiválasztanotok!

1. Melyik a kiskunfélegyháziak legnagyobb érve arra, hogy a városukban született Petőfi Sándor?

- a) A kérdéses időpontban Petrovics Istvánnak szerződéses kapcsolata volt Kiskunfélegyháza városával két mézárszék bérletére a Hattyúházban.
- b) Petőfi a Szülőföldemen című versében, amelyet Félegyházán írt, így vall:
„Itt születtem én ezen a tájon,
Az alföldi szép nagy rónaságon,
Ez a város születésem helye,
Mintha dajkám dalával vón tele...”
- c) Az újszülöttet csak keresztelni vitték át Kiskőrösre, mert Félegyházán nem volt evangélikus gyülekezet. Ezért van bejegyezve a költő születése a kiskőrösi egyházi anyakönyvbe.

2. Petrovics István redemptus – olvashatjuk a Petőfi családjáról szóló okiratokban. Ki a redemptus?

- a) Szabad kiskun, aki mentesítve van minden feudális kötelezettség alól.
- b) Nem öröklődő kollektív nemesség, amely nem volt földbirtokhoz kötve.
- c) Öröklődő nemesség, amelyet 1745. évi önmegváltással vívtak ki a kiskunok maguknak.

3. Miért hívták az aszódi iskolatársai Petőfit „Könyves” Sándornak?

- a) Volt egy kis keményfedeles naplója, amelybe a vele egyidős Cancriny Emiliához írt szerelmes verseit jegyezte föl. Ezt a kis könyvet mindig magánál tartotta. (Cnacriny Emília egy evangélikus lelkész aszódi rokonainál élő leánya volt.)
- b) Már az első tanév végén, 1836-ban Petőfit bízták meg a szokásos tanévzáró költemény megírásával („*Immár kész koszorúnk...*”), amelyet aztán az iskolai évkönyvben is rögzítettek. A társak szemében ennek a könyvnek nagy respektje volt, ezért ragasztották rá Petőfire a „Könyves” becenevet.
- c) Petőfi feltűnően nagy kedvvel olvasott, az iskolai könyvtárból az aszódi három év alatt 39 kötetet kölcsönzött ki (néhányukat többször is elolvasta), ezért maradt rajta a ragadványnev.

4. Az ostffyasszonyfai nyár 1839-ben igen hasznos időszak volt Petőfi életében, mert...

- a) ...nagybátyjától, Salkovics Péter földmértől kapott rajzoló munkát, valamint házitánítói állást (iskolába menendő unokaöccsét tanította betűvetésre), hogy némi pénzt keresve visszatérhessen Selmecebányára, s befejezhesse félbehagyott iskolaévet.
- b) ...unokatestvéreivel, Salkovics Károllyal és a leendő drámaíróval, Orlai Petrics Somával bebarangolhatta Kemenesalját, s itt mutatkozott meg először érdeklődése a magyar múlt, s különösképpen a várromok iránt (országos listát készített róluk).
- c) ...itt írta első szerelmes verseit álneven a szomszéd földbirtokos leányához, Tóth Rózához. (A Dalma álnevet Vörösmarty *Tündérvölgy* című kiseposzából kölcsönözte.)

5. Az alábbi sorokban Petőfi ragadványneveit és álneveit soroljuk föl, ám a három sor közül csak az egyik pontos, a másik kettőben más költő álneve is megbújik. Melyik a helyes sor? S ki a két „idegen”?

- a) Dalma, Könyves Sándor, Rónay, Borostyán, Filsdepierre
- b) Pönögei Kis Pál, Dalma, Himfy, Baka, Búsmagyar,
- c) Borostyán, Dalma, Andor diák, Ida, Pönögei Kis Pál

6. Miből tartotta fenn magát Petőfi az 1841-42. tanévi tartózkodása alatt?

- a) Honoráriumot kapott az Atheneumban megjelent két verséért, a *Hazámban* és a *Lehel* címűekért, valamint a városba érkező Egressy Gáborral együtt játszott a *Legjobb az egyenes út* című vígjátékban, amelyért fellépti díjat kapott.
- b) Tarczy Lajos professzor ajánlására szépíráásával keresett pénzt Horváth István ügyvédnél, tanított egy kereskedőgyereket, s felolvasott egy kiérdemesült, vak református prédikátornak.
- c) Szállásadónói meghitelezték neki a kosztot és a kvartélyt, amelyet év végén ki tudott fizetni abból a 2 arany jutalomból, amit a város földesurától, gr. Esterházy Károlytól kapott a július 29-i örömnépen nyújtott előadói teljesítményéért.

7. Petőfi verseit még a nagy német filozófus, Friedrich Nietzsche is ismerte. De vajon mi volt a véleménye róluk?

- a) Rajongott értük – olyannyira, hogy egész kis Petőfi-dalciklust komponált, karácsonyi ajándékkul édesanyjának és nővérének.
- b) Filozófiai mélységeket talált a Petőfi-versekben, s gyakran hivatkozott rájuk eszmefuttatásaiban. Később kimutatták, hogy félreértette a költőt.
- c) Lesújtó. Petőfit túl egyszerűnek és szokimondónak találta, aki méltatlan a német olvasó figyelmére. Sokáig ő akadályozta meg, hogy költőnket német nyelvterületen egyáltalán kiadják.

8. Szendrey Júlia, Petőfi felesége maga is folytatott alkotótevékenységet. Mit?

- a) Szenvedélyesen harcolt a nyelv tisztaságáért. Rendszeresen jelentek meg írásai – Petőfi halála után –, melyek a kiegyezés-korabeli germanizmusokat ostromozták.
- b) Műfordítói munkát végzett. Ő fordította le például első ízben magyarra Andersen meséit. Fordítása 1856-ban jelent meg.
- c) Az ötvenes években a születőfélben levő magyar daljátékszínház egyik első primadonnája lett.

9. Az idősebbik Alexandre Dumas nagy híve volt hazánknak. De tett-e valamit irodalmunk népszerűsítése ügyében?

- a) Igen, ő fordította le először Vörösmarty *Szózat*-át idegen nyelvre, tehát először franciául volt idegen nyelven olvasható a *Szózat*.
- b) Nem, csak mulatni járt hozzánk, s nem irodalmunkat, hanem a cigányzenét népszerűsítette külföldön.
- c) Mivel ismerte irodalmunkat, így Jókait is, felismerte, hogy nagy konkurenciára lenne kilátás, ha Jókai betörne a francia irodalmi életbe. Ezért éles kritikai cikkeket írt ellene a *Lettres Littéraires* folyóiratban.

10. „Hasadnak rendületlenül / Légy híve, oh, magyar... / Áldjon vagy verjen sors keze, / Itt enned, innod kell.” – Ki volt az ironikus szavakat papírra vető költő?

- a) Arany János, aki a hatalmas lakomákat rendező, más dolgok iránt nem érdeklődő kortársait gúnyolta ki.
- b) Karinthy Frigyes írta ki a New York kávéház falára hálából, hogy sokszor ehetett ott hitelbe.
- c) Szép Ernő találta ki ezt a reklámverset a Japán kávéház propagálására.

Költői játszadozás

Az evokáció, a felidézés vagy rájátszás kedvelt eszköze a költőknek. Formát, stílust, témát, hangulatot s még mi mindent idéznek meg saját műveikben régebbi költőktől – ezáltal újraértelmezik és életben tartják a hagyományt, s gazdagítják saját szövegeik jelentéstartalmát is. Most néhány mai költő verséből idézünk, ezek mindegyike valamely Petőfi-versre játszik rá. A kérdés: melyikre és miben?

Varró Dániel

Petőfi Sándor II.

Diák korában Petrovics Sanyi
(Kiről manapság annyit hallani)
Úgy döntött, hogy vándorszínész leszen,
Hiszen
Mit ér
A fej, mit nem övez babér?
Amint mondom, mit nem övez babér.

Tüstént egy társulathoz ment tehát
Hol kérelmét nevetve hallgaták,
S szintúgy nevetve válaszolnak is:
„Na, kis
Komám,
Előbb légy túl az iskolán,
Amint mondom, légy túl az iskolán.”

De Sándorunk csöppet sem búsula,
Úgyis csak nyűg vala az iskola –
Kinek elméjét, lelkét egyaránt
A láng
Füti,
Ugyan mit oktatnak neki?
Hát kérdem én, mit oktatnak neki?

„Kinek keblébe lángfolyam tolul,
Minek tanuljon az, direktor úr?
Az minden földi iskolát kijárt!”
Kiált,
S Aszód
Vígan visszhangozá a szót,
Amint mondom, visszhangozá a szót.

De mámor perce, mért vagy oly rövid?
Meghalla mindent hegyiről tövig
A zord atya, s mert lágyszivűbb a kor
Akkor
Se volt,
Elverte gyermekén a port,
Amint mondom, elverte rajt a port.

Varró Dániel

Petőfi Sándor III. (részlet)

Ó, múzsák,
Ti kilenc szeszélyes leányi az égnek,
Kiknek kegyeit
Oly sok komoly férfiú is keresi,
S kik pusztít mégis szivesebben nyomtok
Nagyszáju suhancok orrahegyére,
Pusszantsatok orron,
Mert olyasmit készülök én most
Bámulatos leleményü korunknak
Okos dobozába pötyögni,
Aminek versbe szedése
Nem afféle hétvégi mulatság,
S nem megy csak úgy puszi nélkül.

Jaj, hogy múlt az idő!
Gömbölyü másfél százada lesz már
Holnapután,
Hogy a hőse e versnek fölriadott,
S hogy fölriadott,
Nem késlekedett kiugorni az ágyból,
Megmosni fülét,
Levakarni nyakáról a piszkot,
Magára teríteni ingét,
Köpenyét,
S miután szájának kapuján
Mint kis létszámu de büszke sereg
Lovagolt be a früstök,
Nem késlekedett szaporán
Az ifjak kávéházába sietni.

Ejnye, te fúrge suhanc,
Ne olyan szaporán!
Engedd, hogy e napnak versbe szedője
Bámulatos leleményü korának okos dobozával
Nyomodba siessen,
S bekukkantson veled együtt
A kávéházba,
Hol már gyülekeznek az ifjak,
S hol peremén a bágyadt nyugalom poharának
Túlcsordula már
Az események forrón gőzölgő feketéje.

Varró Dániel

Makula bácsi elbeszél

Tudod, Janka lányom, hullt aznap a zápor,
Sehova se mentem vóna igazából,
Csak hát ugye esett, meg dörgött az ég is,
Szép időnk van, mondok, csak elmegyek mégis.

Surrantam a sás közt, lépkedtem a lankán,
Így van, ahogy mondom, hidd el, picci Jankám,
Toppantam a tóhoz, dübögtem a dombon,
Az utolsó szóig így van, ahogy mondom,

Rám eshet az esső, nem szégyellem aztat,
Nincs nekem esernyőm, nem vagyok én gazdag,
De lelkennek vizek sosem gázuláltak,
Nem ok nélkül hínak engem Makulának...

Fürkészttem a fertőt, tapostam a posványt
(Hogy a fő csapásra visszatérjek mostmán),
Hát ahogy ott éppen pákászok a parton,
Bőg valami gyermek, egyszerre csak hallom.

A pityergés iránt megeredtem mostan,
Rád találtam, Jankám, bent a maszatosban.
Szörnyen sikítottál, pöttöm picci lányom,
Gondoltam, a frufrud csak meghuzigálom.

Elhallgattál erre, néztél búsan engem,
Kisütött a nap is, ideje vót mennem,
Szegény árva leány, se anyja, se apja,
Vittelek magammal hónom alá csapva.

Bent a maszatosban leltelek meg aznap,
Ezért neveztelek tégedet Maszatnak,
Zsibongott a zombék, tüsszögött a tarló,
Ki vót apád, anyád, nem tudok én arról'.

Petőcz András

Petőfi Sándor öregkori költeményei

2. ARANY JÁNOSNAK

Imádott Jankóm,
bántá kezemet
mindenféle görcs,
nem írtam neked,
barátom, ezért.

Nu ládná, öreg,
rég egy mosolyért
tudtam már verset!
Ma meg, ha muszáj,
kapok kegyelmet.

Legyél csak boldog!
Rebellió ne
nyugtalanítson,
s keresni engem
nem kellene.

Gyönyörű tájék!
Boldogan élem
szentté válásom
után napjaim
itt, Barguzinban.

Barguzin, 1863. január 30.

Petőfi hangja. Petőfi költeményei között viszonylag kevés azoknak a verseknek a száma, amelyek a kiadásokban a „Kétes hitelűek” cím alatt szerepelnek. Mindössze négy rövid terjedelmű szöveg (*Erdő szélén*, *Fürge méh*, *Búcsúszó*, *Sírvers*) és egy Pápan írt, 1843-ra datált hosszabb poéma, az *Ida* tartozik ebbe a sorba. Legalábbis így gondolják a Petőfi-kutatók! Van azonban egy nagyon míves szöveg, amely 1950-ben került elő, s minden jel arra mutat, hogy a „*Felhők*” ciklus és „*Az örült*” idejéből, 1846 elejéről származik. Segítsetek az irodalomtörténészeknek, s bizonyítsátok be, hogy a szöveg Petőfi hangján szólal meg, a vers Petőfié!

Csorog a lassú őszi eső,
Mint a gyűlölet,
Áznak a holtak s a hullajelöltek.
Tégedet, ázott cinegemadár,
Mi tart az ágon
S a dühben forgó világon?
Tán egy álom,
Vagy egy emlék, napos kora-nyár,
Engeded magad becsapni,
És bólogatsz az ág vonalán,
Hol lomb is volt valaha.

Nem irigyellek, cinegemadár,
Sem étkedet, a férget,
Sem azt, amely majd megesz téged;
Cinege, féreg, ember: egy-kutya,
Mind közös áldozata
A hatalmas dühnek,
Mely, míg megöl,
Utódot csikar ki áldozatából,
Hogy azt is megölje.
Tán van valahol simább világ is
És vár reánk?

De mért jutottunk e keserves gödörbe,
Mít vétettünk,
Ember, féreg, cinege?
E világ mikor szünteti be
Folytonos, förtelmes kloakáját,
Hol szétrágott étel, rothadt szírom,
Kőtörmelék, madártoll, Babylon,
Hulla, okádék, álom
Hömpölyög egy folyáson?
Hol a torkolata?
Gyerünk innen haza!

„Ki vagyok én? nem mondom meg...”

...de ti biztosan kitaláljátok, kiről szól a kortárs költő, **Varró Dániel** alábbi verse. Sőt, talán ráismertek ama bizonyos költőelőd, Petőfi egyes verseire, motívumaira is! Jegyzeteljétek meg a szöveget, írjatok mellé minél több **glosszát** (széljegyzet), amely lehet *verscím, versrészlet, életrajzi adat* vagy más *magyarázat* is!

Összedült a tél már, mint egy ócska diszlet,
Kint ülök a parkban, ölemben az ihlet.
Ölemben az ihlet – zsömle, virsli, mustár,
Téged énekellek, **Pönögei Kis Pál**.

Pönögei Kis Pál, gyermeke a népnek,
Kin **befele bor foly, kifele meg ének**,
Mit neked **királyok sok nyavalyás gönce**,
Tenéked a világ **dohányos börbönce**.

Nem vagy **dán királyfi**, kinek a lét tömlőc,
Tenéked a magas ég is egy nagy **gömböc**,
A csillagok milljom szalámi szeletke,
Számlálgatod őket **füstöt** eregetve.

Pönögei Kis Pál, mit pönög a lantod?
Csak a te borocskád, csak a te galambod.
Szomszéd bácsi botja ha föltűnik, már rossz –
De csak vigyázz, öcsém, **leszel te még fúrosz!**

Leszel te még **fúrosz**, Pönögei Kis Pál,
Csillogsz majd a nemzet polcán, mint a kristály,
Lesz még a te versed **szárnyas miseoltár**,
Megszólod a jámbor költőt, aki voltál.

Te leszel a **kisded**, mi leszünk a **jászol**,
Kint a Duna-parton nekünk hadonászol,
Egész világ olvas – német, orosz, angol,
Száz kiáltja vissza, amit szavalandol.

Addigra ugyancsak megkopik e dallam.
Enszivem vérébe márthatom a tollam,
Kevés lesz már akkor zsömle, virsli, mustár
Énekelni téged, Pönögei Kis Pál.

Melyik Petőfi-versre emlékeztet a **versforma**, a **ritmus** és a **rímképlet**?

A legeslegutolsó anziksz

A talányok és rejtélyek lehetséges megoldásai

Mi jön az 'és' után?

Víz és **bor**; Szerelem- és **pipadal**; Szerelem és **bor**; Lant és **kard**; A világ és **én**; Felhő és **csillag**; Búm és **örömem**; Én és **a nap**; Forrás és **folyam**; Álmos vagyok és **mégsem álmodom**; Átok és **áldás**; Csalogányok és **pacsirták**; Palota és **kunyhó**; Múzsám és **menyasszonyom**; Kard és **lánc**; Egykor és **most**; Menny és **föld**; Hinton és **gyalog**; A király és **a hóhér**; Feleségem és **kardom**

Tíz szó – egy vers

1	Füstbement terv	2	Egy estém otthon	3	István öcsémhez	4	Az alföld	5	A tintásüveg
6	Csokonai	7	A négyökrös szekér	8	Sors, nyiss nekem tért	9	Reszket a bokor, mert	10	Egy gondolat bánt engemet

Anagrammajáték

Hrúz Mária = Ria már hűz;

Vörösmarty Mihály = Vörös már Timi, haj!

Bajza József = Szófaj, ez baj!;

Az baj, József!

Kozma Sándor = ronda kozmás;

ronda zsákom;

ronda számok;

mákom rozsdá

Rímjáték

Hiányomban

A versbe fáradtam bele.

Mit kezdjek most már én veled?

Nem sodor viharos tenger,

Nincs, aki segítsen, ember.

Oly kevés nekem már a bor,

És nem jön magától a sor.

Rímes ihletért szomjazom,

Te adjál nekem, galambom!

(10. osztályos gimnazisták)

Párosító – versek és illusztrációk

A/3 Füstbement terv B/1 János vitéz C/4 Egy gondolat bánt engemet D/2 Téli világ E – Éj van...

Petőfi-földrajz

A2f B3h C10d D1i E8e F9g G4j H5b I6a J7c

A fele sem igaz – Petőfiről és koráról

1/a 2/c 3/c 4/c 5/a b) Himfy = Kisfaludy Sndor; c) Ida = Ady Endre
6/c 7/a 8/b 9/a 10/a

Költői játszadozás

Varró Dániel: Petőfi Sándor II.

- Az alapvers Petőfi *A tintásüveg* c., 1844 szeptemberében írt költeménye, amelyben a Nemzeti Színház zsebkönyve számára örökítette meg a színész *Megyeri Károly* emlékét.
- A színlapokon *Petrovics Sándorként* szerepelt a későbbi költő.
- A vers pontosan követi az *eredeti ritmikáját*, *rím szerkezetét* és az *echos refrént* is megtartja. (Mi több, az 1. vsz. második sorában lévő *zárójeles betoldást* is visszaadja!)
- Felidézi az *aszódi kalandot*, amelyet Petőfi az *Egy estém otthon* c. versében is főlemlít (Szemében „mesterségem” / Most is nagy szálla még; / Előítéletét az / Évek nem szüntették.)
- Petőfi kedvelt szóösszetételét idézi: *lángelme*, *lánglelkű*, *lángfolyam*. (Lásd még a *Jövendölés* c. verset!)

Varró Dániel: Petőfi Sándor III.

- A felidézett mű *A helység kalapácsa* c. komikus eposz 1844 augusztusából.
- **invokáció** (fohász a műzsához) – pusszantásért / hála a tüdőért
- **propozíció** (témamegjelölés) és a hős bemutatása – nagy nap, ifjak kávéháza, hőse e versnek / Fejenagy
- **enumeráció** – „már gyülekeznek az ifjak”
- **állandó időmegjelölés** – „gömbölyű másfél százada lesz már”
- **körülírás** – „bámulatos leleményü korunk okos doboza” = számítógép
- **hasonlatok** – „szájának kapuján / Mint kis létszámú de büszke sereg / Lovagolt be a früstök”
- **időmértékes** verselési forma (zömmel daktilusok)
- hőse e versnek „**fölríadott**” ~ Fejenagy „íme **fölbredt**, / Miután elhortyantotta magát.”

Varró Dániel: Makula bácsi elbeszél (Részlet a *Túl a Maszat-hegyen* c. verses regényből)

- A János vitéz 14. részében beszéli el Kukorica Jancsi **a megtalálásának történetét**. Erre „hajaz” Maszat Janka története: „Kukorica között találtak engemet” → Kukoricza Jancsi ~ „Bent a maszatosban leltelek meg aznap, / Ezért neveztetek tégedet Maszatnak” → Maszat Janka
- Átvett szófordulatok:
 - „szörnyen sikítottam, sorsomat megszánta” (14. rész) ~ „szörnyen sikítottál, pöttöm pici lányom”;
 - „Tudod, Jancsi szívem...” (1. rész) ~ „Tudod, Janka lányom...”;
 - „Nem hagyott a földön, **felvett a karjára**” (14. rész) ~ „Vittelek magammal hónom alá csapva”;
 - „Egy kicsit **parasztos**, de én nem **szégyenlem**.” (13. rész) ~ „Rám eshet az esső, nem szégyellem aztat” → **V.D. nem csak a „szégyell” szófordulatot veszi át, hanem stílusosan rájátszik a „parasztos” szóra is (esső, aztat)**
 - „hullottak könnyeim **zápornak** módjára” (14. rész) ~ „hullt aznap a zápor”
- „Kívülre” utalások: esernyő, gazdagság → Mikszáth: Szent Péter esernyője; Makula bácsi, pákász → Fekete István Tüskevár – Matula bácsi (makula = szennyfolt, mocsok)

Petőcz András: Petőfi Sándor öregkori költeményei, 2. Arany Jánosnak

- **Levél Arany Jánoshoz** (1847. aug. 6.) → „Meghaltál-e? vagy a kezedet görcs bántja, imádott / Jankóm”
- A vers **helyzete visszajára fordul**:
” S ha **feledél engem?** ha barátod volna feledve? /
Dejstt úgy, öcsém, vessz meg, kívánom tiszta szivembül.” → ← „**keresni engem / nem kellene**”
- „Lesz kenyérem (s zsíros kenyérem)
hah **lesz a kutyának**, nem pedig énnékem” → ← „ma meg **ha muszáj, / kapok kegyelmet**”
- „égi **szabadság**” → ← „**rebellió** ne / nyugtalanítson”
- **Barguzin** → Petőfi-legenda a Szibériában élő költőről (Morvai-expedíció)

Petőfi hangja

Az örült c. vers motívumai (Szalkszentmárton, 1846. január)

Undor, világgyűlölet, a föld (világ) megbüntetése;

általános romlás képe ellenpontozva az elvesztett értékvilággal:

ebben a szövegben: ősz, hulla, ázott, **düh, eső** → ← nyár, álom, emlék

Az örült c. költeményben: rothadás, halál, mérge, **sár** → ← ember = virággyökér

A Felhők ciklus versei (Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt)

Motívumai: fájdalom, **elvágyódás**, csalódottság, reménytelenség, az élet értelmetlensége, bánat, gyűlölet, **kétkedés**

az ember ember-voltában, boldogtalanság, igazságtalanság-érzet, kétségbeesés és megőrülés

Képei: ősz, temető, kereszt, koporsó, halál (kasza), lánytekintet = hóhérpallos, **sírgödör**, vér- és könnyívó föld, föld

alatti lak, jéghideg (holt) szívek, **szenny**, enyészet, ember = ördög vagy angyal, Kain, rémálmok

Szándékosan drasztikus képek, kifejezések → **kakofemizmusok** (kloaka, féreg, hulla, rothadt, okádék)

Szerkezeti azonosságok: kérdezve kezdés; halmozott kérdések; válasz nélküli kérdéssel befejezés, ill. fordultatos szerkesztésű zárás

A vers címe: **Petőfi hangja**; alcíme: A „*Felhők*” és „*Az örült*” idejéből

Keletkezése: 1950; szerzője: **Weöres Sándor**

„Ki vagyok én? nem mondom meg...”

Tél → *Téli világ* (1845), *A puszta télen* (1848), *A téli esték* (1848)

Pönögei Kis Pál

Álneve, mely alatt össze-gyűjtött verseit viszi Bajzához és Vörösmartyhoz Pestre 1844 tavaszán

Pönöge – Sass István, a sárszentlőrinci iskolatárs és barát szerint Fülöp-szállás elavult neve

Bordalok → *Borozó* (1842), *Dinomdánom* (1843)

„Éljen a lány, éljen a bor...
húzd, cigány!”

Királyok gönce → *Itt a nyilam! Mibe lőjem?* (1848)

„Piros bársony köpönyege,
Ide vele, hamar ide,
Lesz belőle lótarakó,
Ugyis éppen arra való.”

Börbönce (berbence) = kisebb hordó, bödön; fából készült szelence → leveles **dohány, füst, pipa** → *A puszta télen* („Leveles dohányát a béres leveszi...”); *Befordultam a konyhára* („Rágyújtottam a pipára...”) + *Szezelem- és pipadal* (1844)

Dán királyfi = utalás vándorszínészi éveire → Pest (1839) Ozora (1841) Székesfehérvár, Kecskemét, Debrecen (1842–1843) + *Világosságot!* (1847)

Gömböc = *Disznótorban* (1842) „Egy gömböc legyen a / Magas ég, / És mi a gömböcben / Töltelék.”

Fárosz (világítótorony) ~ lángoszlop = *A XIX. század költői* (1847) *Az apostol* (2. fejezet vége)

Kised, miseoltár ~ Messiás = próféta, apostol → *Az apostol* (1848)

Szárnyas miseoltár = *Jövendölés* (1843)

„Anyám, álmodtam én is egyet,
Nem fejtenéd meg, mit jelent?
Szárnyim nővének,
s átröpültem
A levegőt, a végtelent.”

Leszel te még... + Egész világ olvas... = *Jövendölés* (1843)

„Anyám az álmok nem hazudnak;
Takarjon bár a szemfödél:
Dicső neve költő-fiadnak,
Anyám, soká, örökkön él.”

Csillogsz... = *Jövendölés* (1843)

„Égig röpült a bűvös ének,
Lehozta a hír csillagát,
És a költőnek s sugarából
Font homlokára koronát.”

Száz kiáltja vissza, amit szavalandol

a *Nemzeti dal* elmondása a Múzeum lépcsőjén (?) → „Esküszünk, esküszünk...”

Versforma: a János vitéz felező tizenkettesei
Rímképlet: a János vitéz páros rímei **aabb**

A játékokat készítette, a versértelmezéseket írta:

Németh Ervin

a Soproni Petőfi Színház dramaturgia